

Research Paper

Identifying Factors Affecting the Creation and Expansion of Nomadic Ecocamps in Mountainous Areas (Case Study: Dalahoo County, Kermanshah Province)

Forogh Hoseini^a, Mohammad Akbarpour^{*b}

^a M.A, Department of Geography, Faculty of Literature and Human Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

^b Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran

ARTICLE INFO

Received: 2025/02/14

Accepted: 2025/03/25

PP: 13-24

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: Tourism,
Nomadic Tourism, Eco Camp,
Meta SOWT, Dalahoo County.

Abstract

Nomadic tourism is a new type of tourism experience, which aims to observe the lifestyle of native people and nomads and rituals among the attractions of this type of tourism. One of the ways to expand nomadic tourism is to identify the existing situation in order to create nomadic tourism Eco camps for tourists, as well as detailed planning for the feasibility and location of these Eco camps, which plays an effective role in attracting visitors. The current research aims to identify the potentials and opportunities of nomadic tourism Eco camp in Dalahoo city. The ruling approach of the research is mixed (qualitative-quantitative) and part of descriptive-analytical realizations. In order to present a strategic plan to identify the establishment of nomadic tourism Eco camps in Dalahoo city, the Meta SOWT technique was used. The findings of the research showed that the development of nomadic ecocamps can act as a complementary livelihood and if unexpected changes affect the livelihood activity of nomads, it can partially compensate for the damage and give their livelihood a chance to recover. In other words, it increases their adaptability and resilience.

Citation: Hoseini, F., & Akbarpour, M. (2025). Identifying Factors Affecting the Creation and Expansion of Nomadic Ecocamps in Mountainous Areas (Case Study: Dalahoo County, Kermanshah Province), *Journal of Environmental Research in Mountainous Regions*, 1(2), 13-24

DOI: <https://doi.org/10.22034/ermr.2024.63445>

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan

* **Corresponding author:** Mohammad Akbarpour, **Email:** m.akbarpour@razi.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Introduction Tourists are no longer looking for mundane services, and the postmodern era has shown its effects on the tourism industry inspired by particular tourism. Given that nomadic areas as a cultural heritage, include special features and intangible and spiritual values, it seems that the nomadic lifestyle is very compatible with this new tourism market. The present research aims to identify the potentials and opportunities of Dalahoo nomadic tourism Eco camp based on the analytical model of Meta SWOT in order to examine the internal and external factors affecting the development of Dalahoo nomadic tourism and the development strategies of nomadic tourism based on the capabilities of the city and finally to present a program Explain the strategic planning for the creation and expansion of Eco camps in Dalahoo county.

Methodology

The ruling approach of the research is mixed (qualitative-quantitative) and part of descriptive-analytical realizations. In order to present a strategic plan to identify the construction of nomadic tourism Eco camps in Dalahoo County, the Meta SWOT technique was used. Therefore, in order to achieve the effective factors in creating a nomadic Eco camp, according to the library and field resources and the results of those dimensions and items that are mentioned in table (1) have been used to create and expand the nomadic Eco camp. In order to select the sample to be studied from the mentioned society, a purposeful snowball sampling was used, which was achieved by conducting interviews with 17 people. The obtained information was organized according to the Meta SWOT technique and then confirmed by academic

researchers and technical experts participating in the meeting.

Results and Discussion

The objectives determined by using the method of content analysis of documents such as: 10-year macro-objectives of nomadic tourism Eco camps in Dalahoo county in the horizon of 1413 have been extracted. Due to the existence of various customs and cultures, it has been tried to consider the common goals of nomadic tourism at the general level of Iranian nomads Meta SWOT method requires obtaining information from experts and then analyzing them. Due to the non-equal weight of the identified goals, the experts were asked to indicate the importance of the goals at three levels. The average opinions of experts were entered into Meta SWOT software for prioritization. In general, it can be said that the development of the nomadic Eco camp through the strategies obtained from the Meta SWOT and technique can lead to the economic, social, human and cultural development of the studied nomadic community; On the other hand, there is a mutual relationship between the types of development.

Conclusion

This research was conducted with the aim of identifying the factors influencing the creation and expansion of nomadic Eco camps in tribes (tribe Goran, tribe Ban Zarde, tribe Kerend) using the meta swat technique. Finally, based on the results obtained in figure (10), strategic priorities were extracted, and according to the above prioritization, measures should be considered for the implementation of each of these, which it is necessary for the trustee organizations and policy makers to pay attention to them. By considering the role of tourism as a livelihood option in promoting the resilience of nomadic livelihoods, policy makers and planners should try to reduce the obstacles to the sustainable development of nomadic tourism.

Financial sponsor

According to the responsible author, this article has no financial sponsor.

Contribution of the authors to the research

The first author: Writing the introduction and literature review, and final revision of the manuscript

Second author: Data analysis, compilation of findings, and conclusion.

Conflict of interest

The authors declare that they have no conflict of interest in writing or publishing this article.

Appreciation and thanks

The authors sincerely thank all the nomadic communities of Dalahoo County who participated in the field data collection for this study.

نشریه علمی پژوهش های محیطی در قلمروهای کوهستانی

دوره ۱، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴

Home page: <https://ermr.uok.ac.ir>

دانشگاه کردستان

مقاله پژوهشی

شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد و گسترش اکوکمپ های عشایری در قلمروهای کوهستانی (مطالعه موردی: شهرستان دالاهو؛ استان کرمانشاه)

فروغ حسینی : کارشناس ارشد، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

محمد اکبرپور* ^{id}: استادیار، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
گردشگری عشایر، گونه ای جدید از تجربه گردشگری است که با هدف مشاهده سبک زندگی افراد بومی و عشایر و آیین ها، به عنوان یکی از جذابیت های این نوع گردشگری شناخته می شود. یکی از راهکارهای گسترش گردشگری عشایری، شناسایی وضعیت موجود به منظور ایجاد اکوکمپ های گردشگری عشایری (سیاه چادر عشایر) برای گردشگران، و همچنین برنامه ریزی دقیق برای امکان سنجی و مکان یابی این اکوکمپ هاست که نقش مؤثری در جذب بازدیدکنندگان ایفا می نماید. پژوهش حاضر در پی شناسایی پتانسیل ها و فرصت های اکوکمپ گردشگری عشایری شهرستان دالاهو است. رویکرد حاکم بر پژوهش، آمیخته (کیفی- کمی) و از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی است. به منظور ارائه برنامه راهبردی برای شناسایی و احداث اکوکمپ های گردشگری عشایری شهرستان دالاهو، از تکنیک متاسوات استفاده شد. یافته های تحقیق نشان داد توسعه اکوکمپ های عشایری می تواند به عنوان یک معیشت مکمل عمل کند؛ و اگر تغییرات غیرمنتظره بر فعالیت های معیشتی عشایر تأثیر بگذارد، می تواند تا حدی خسارت را جبران کرده و فرصتی برای بهبود معیشت آنان فراهم آورد. به عبارت دیگر، این اقدام موجب افزایش سازگاری و تاب آوری آنان می شود.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۰۵ شماره صفحات: ۱۳-۲۴ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه های کلیدی: گردشگری، گردشگری عشایر، اکوکمپ، متاسوات، شهرستان دالاهو.

استناد: حسینی، فروغ و اکبرپور، محمد (۱۴۰۴). شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد و گسترش اکوکمپ های عشایری در قلمروهای کوهستانی

(مطالعه موردی: شهرستان دالاهو؛ استان کرمانشاه)، نشریه علمی پژوهش های محیطی در قلمروهای کوهستانی، ۱(۲)، ۱۳-۲۴.

DOI: <https://doi.org/10.22034/ermr.2024.63445>

ناشر: دانشگاه کردستان

نویسندگان

مقدمه

گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های پویای اقتصادی، نقش مهمی در توسعه اقتصادی جوامع انسانی ایفاء می‌کند. گسترش گردشگری بر درآمد ملی، منابع ارزی، اشتغال و دیگر شاخص‌های کلان اقتصادی تأثیرگذار است (شهرداری و همکاران، ۱۳۹۸). امروزه گردشگری به شکل‌های مختلفی از قبیل گردشگری شهری، فرهنگی، مذهبی، کشاورزی، روستایی، عشایری، ژئوتوریسم و گردشگری طبیعی مشاهده می‌شود. در این میان گردشگری عشایری سبک جدیدی از گردشگری است (ضیائی و همکاران، ۱۴۰۰) که ترکیبی از اکوتوریسم و گردشگری فرهنگی می‌باشد (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۹) و در آن، گردشگران در یک دوره زمانی معین در قلمرو زیستی گروه‌های ایلی و کوچ رو به سفر می‌پردازند و توأم با خرید محصولات محلی، برداشت‌های فرهنگی، معنوی، دیدار جاذبه‌های طبیعی و لذت جویی از پدیده‌های متنوع است (میرک‌زاده و همکاران، ۱۴۰۲). توسعه گردشگری عشایری سبب ارائه تجربه‌های منحصر به فرد به گردشگران (وانگ^۱ و همکاران، ۲۰۲۰)، احیای فرهنگ‌های محلی و سنتی، تشویق فعالیت‌های جمعی، افزایش درآمد، ایجاد منابع جدید درآمدی (ورما و مورتیا^۲، ۲۰۱۷)، حفظ محیط طبیعی، فرهنگی، اجتماعی مناطق عشایر نشین شده و از مهاجرت جمعیت عشایری به مناطق دیگر جلوگیری خواهد کرد (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۵). گردشگری عشایری به سبکی از گردشگری گفته می‌شود که در آن گردشگر با قصد آشنایی با این سبک زندگی و شیوه زندگی گذشتگان و همچنین سهیم شدن با آنان در فعالیت‌های روزمره، مشاهده مراسمات آیینی جشن‌ها و سوگواری‌ها از دیگر انگیزه‌های گردشگران عشایری هستند. در واقع گردشگران عشایری در زمره افرادی قرار دارند که به تاریخ و گذشته و اصالت خود بسیار اهمیت می‌دهند و در پی شناسایی گذشتگان و شیوه و سبک معیشت آنان می‌باشند (مرادعلیان، ۱۳۹۵). هدف از احداث اکوکمپ‌ها زندگی در طبیعت و حفاظت از آن، درک ارزش و جایگاه طبیعت به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از زندگی، زندگی برای طبیعت و با طبیعت نه برای تسخیر آن، برای ساختن نسل جوانی بهتر، افزایش آگاهی نسبت به محیط زیست و زندگی و... در نهایت می‌توان گفت که اکوکمپ‌ها مردم را به عشق و مراقبت دعوت می‌کنند زیرا میل به طبیعت و یادگیری در جهان از طبیعت ساطع می‌گردد، طبیعت الهام بخش است (سوسانتی^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). کشور ایران یکی از کشورهایی است با سابقه کهن، با قومیت‌های مختلف و اقلیم‌های گوناگون دارای بستر مناسبی برای برنامه‌ریزی گردشگری عشایری است (میرواحدی و اسفندیاری بیات، ۱۳۹۵)، به این وجود گردشگری عشایری در ایران همانند دیگر بخش‌های بوم گردی، آن طور که باید و شاید مورد توجه قرار نگرفته است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۳). با توجه به نقشی که عشایر در زندگی اقتصادی کشور دارند، مانند تولید بیش از ۲۰ درصد از فراورده‌های دامی و لبنی، تولید ۵ درصد از محصولات کشاورزی و ۳۵ درصد از صنایع دستی، هرگونه تغییر و تحولی در اقتصاد این قشر انعکاس‌های مستقیمی بر زندگی اقتصادی جوامع یکجانشین اعم از روستایی و شهری به دنبال خواهد داشت (میرواحدی و اسفندیاری بیات، ۱۳۹۵). بررسی‌ها نشان می‌دهد یکی از راهکارهای گسترش گردشگری عشایری، شناسایی وضعیت موجود به منظور ایجاد اکوکمپ‌های گردشگری عشایری یا همان سیاه چادر عشایر برای گردشگران و همچنین برنامه‌ریزی دقیق برای امکان‌سنجی و مکان‌یابی این اکوکمپ‌ها است که نقش مؤثری را در جذب بازدیدکنندگان ایفاء می‌نماید (شهرداری و همکاران، ۱۳۹۸). اکوکمپ‌های گردشگری عشایری به عنوان یک فعالیت گردشگری طبیعت‌گرا و ابزاری برای توسعه اقتصادی و رفاه جامعه محلی (پالمر و چاموانگفان^۴، ۲۰۱۸) علاوه بر سازگاری با محیط زیست و حفاظت از آن، در توسعه آگاهی و اخلاق زیست محیطی مؤثر بوده و از آن به عنوان گردشگری سبز نیز یاد می‌شود (سورجانتی^۵ و همکاران، ۲۰۲۰). مهمترین قدم در ایجاد اکوکمپ‌های گردشگری عشایری برنامه‌ریزی و همچنین مکان‌یابی دقیق می‌باشد چون هر مقدار که بودجه و نیرو و شرایط مورد نیاز فراهم باشد، اگر مکان‌یابی به درستی صورت نگرفته باشد، سرمایه و هزینه و زمان از بین خواهد رفت. با توجه به پتانسیل‌ها و قابلیت‌های گردشگری عشایری در شهرستان دالاهو، احداث اکوکمپ در محل مناسب می‌تواند بسیار مثمر واقع شود. علاوه بر آن می‌تواند به عنوان فرصت شغلی جدید برای جوانان عشایری و ایجاد انگیزه برای آنان جهت اشتغال زایی و تنوع درآمدی و همچنین کاستن از مهاجرت به شهرها و تشویق آنان جهت ماندن در خانواده و ادامه این سبک از معیشت و همچنین افزایش توجّهات زیست محیطی به این منطقه باشد. پژوهش حاضر در پی شناسایی پتانسیل‌ها و فرصت‌های اکوکمپ گردشگری عشایری شهرستان دالاهو بر اساس الگوی تحلیلی متاسوات است تا ضمن بررسی عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر توسعه گردشگری عشایر شهرستان دالاهو و راهبردهای توسعه گردشگری عشایری مبتنی بر توانمندی‌های شهرستان ارائه و در نهایت ارائه برنامه‌ریزی راهبردی جهت ایجاد و گسترش اکوکمپ‌های شهرستان دالاهو تبیین گردد.

1. Vāṅg
2. Verma & Murdia
3. Susanti
4. Palmer & Chuamuangphan
5. Surjanti

مرور ادبیات و سوابق پژوهش

گردشگری عشایر گونه جدیدی از تجربه گردشگری است که به منظور مشاهده سبک زندگی افراد بومی و عشایر و آئین‌ها از جمله جذابیت های این نوع گردشگری است و برخی نیز جهت درک بهتری از موقعیت خود و یا با دنیای معاصر به این گونه سفرها روی می‌آورند (رکن الدین افتخاری، ۱۳۹۹). تحقیقات مختلف نشان‌دهنده این امر است که قومیت و فرهنگ عشایر جاذبه اصلی این نوع گردشگری است. باید گفت افراد بومی و عشایری در تمام نقاط جهان دارای یک ویژگی مشترک تحت عنوان "محرومیت" هستند که اغلب در برنامه‌ریزی‌های مربوط به اشتغال نادیده گرفته می‌شود (پاک‌راه و همکاران، ۲۰۲۰). در این راستا، برای رفع محرومیت و ایجاد معیشت پایدار برای عشایر می‌توان از گزینه‌های متنوع اقتصادی از جمله گردشگری عشایری استفاده نمود. با این وجود، توسعه گردشگری عشایری دارای اثرات منفی فرهنگی- اجتماعی بر جامعه میزبان می‌باشد که از آن جمله می‌توان به تهاجم فرهنگی، تخریب مبانی اعتقادی و ارزشی، تحمیل تغییرات فرهنگی بدون آمادگی جامعه میزبان اشاره نمود (غضنفرپور و همکاران، ۱۳۹۳). اکوکمپ دارای سه مؤلفه اساسی است؛ اولی احترام به طبیعت و محیط زیست دومی تقویت آگاهی‌های زیست محیطی سوم لزوم تنظیم مجدد یعنی یکپارچه‌سازی روابط بین انسان و محیط. می‌توان گفت که هدف اصلی اکوکمپ بازگرداندن انسان به خویشتن و معطوف ساختن توجه انسان به رابطه متقابلی که با طبیعت دارد و تأثیرات مهمی که در طبیعت می‌گذارد که در نتیجه طبیعت آن تأثیرات را به زندگی انسان بازمی‌گرداند می‌باشد، اشاره کرد (هریونا و هرديانسيا؛ ۲۰۱۰). مهمترین ویژگی‌های اکوکمپ‌ها آن است که که آسیبی به محیط زیست اطراف خود وارد نکند، با ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی و سنتی منطقه سازگاری داشته باشد، در حین ساخت کمترین آسیب و خسارت و پسماند را برای محیط داشته باشد، با معماری منطقه متناسب باشد، سیستم‌های تصفیه آب و فاضلاب مناسبی داشته باشد، برای پسماند و زباله‌ها برنامه‌ریزی شود تا موجب مشکل و خسارت نشود به عبارتی مطابق با اصول پایداری باشد (معزکرمی، ۱۳۹۳). حمایت‌های دولتی از اکو کمپ‌ها، مدیریت قوی، برنامه‌ریزی منسجم و کارآمد، تقویت زیرساخت‌ها، اختصاص بودجه و امکانات لازم، امکانات رفاهی بهداشتی طراحی دسترسی‌های آسان به مناطق، مکانیابی دقیق و مناسب، اقتصادی بودن قیمت‌ها، تقویت سرمایه‌های اجتماعی فرهنگی، فرهنگسازی، تخصیص اعتبارات و تسهیلات، تبلیغات و اطلاع‌رسانی‌ها از موارد بسیار مهم بر سر راه ایجاد و گسترش اکوکمپ‌ها می‌باشند (عباسی و نظری‌زاده دهکردی، ۱۴۰۱). فاکتورها و عوامل مؤثر بر شکل گیری اکوکمپ‌های گردشگری عشایری در جهان، شامل: خدمات و تسهیلات مختلف گردشگری و اقامتگاه، رستوران، مراکز خوراک و نوشیدنی، حمل و نقل، راهنمایان، گشت‌های محلی و جاذبه‌های بهینه شده (وئوکی و ماریینی ۱۳۹۴). در اینکه احداث اکوکمپ و گردشگری عشایری دارای منافع اقتصادی و اجتماعی زیادی است شکی نیست اما می‌تواند بر فرهنگ جوامع، شیوه‌ی زندگی و حس هویت این جوامع تأثیرات منفی برجای بگذارد. بنابراین، در بسیاری از مناطق عشایری، نگرانی‌ها در مورد نحوه‌ی استفاده از اقوام به عنوان جاذبه‌ی گردشگری و ایجاد تعادل بین اثرات مثبت و منفی توسعه‌ی گردشگری بر این جوامع در راستای حمایت از فرهنگ آن‌ها و به حداقل رساندن تأثیرات منفی در حال افزایش است (انصاری، ۱۳۹۷). ایجاد اکوکمپ و گسترش گردشگری عشایری می‌تواند پیامدهایی چون؛ مهاجرت معکوس، شکاف ارزشی، ضعف فرهنگی، تغییر سبک معیشت را نیز به همراه داشته باشد. عدم آگاهی از پیامدهای احداث اکوکمپ، عدم اطلاع و آگاهی از پیامدهای گسترش گردشگری عشایری می‌باشد. عدم فرهنگ‌سازی در بین عشایر، فقر و کمبود تعاملات و ارتباطات، عدم نظارت دولت بر روابط و تعاملات عشایری، مسن بودن عشایر می‌تواند از علل به وجود آمدن پیامدهای منفی گسترش گردشگری عشایری و اکوکمپ باشد. در مقابل عواملی چون: مظاهر فرهنگی زنان، سبک پوشش و فعالیت‌های روزمره، خوراک و محصولات دامی و عشایری، مهمان نوازی عشایری، تولید محصولات ارگانیک، جذابیت‌های اقلیمی، آب و هوای پاک و مطبوع، وفور گیاهان دارویی از عوامل جذب گردشگر به شمار می‌روند. در ادامه مستندسازی جهت معرفی و شناساندن مناطق عشایری و سبک معیشت آنان و طبیعت بکر جهت سرمایه‌گذاری و سفر به این مناطق، گسترش تکنولوژی زیرا امروزه اینترنت و تلکونوژی در زندگی افراد نقش بسیار مهم و حیاتی را بازی می‌کنند و همچنین به اشتراک‌گذاری لحظات جذاب گردش در طبیعت و تبلیغات، از عوامل جذب و گسترش توجه گردشگران به مناطق عشایری می‌باشد (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۰).

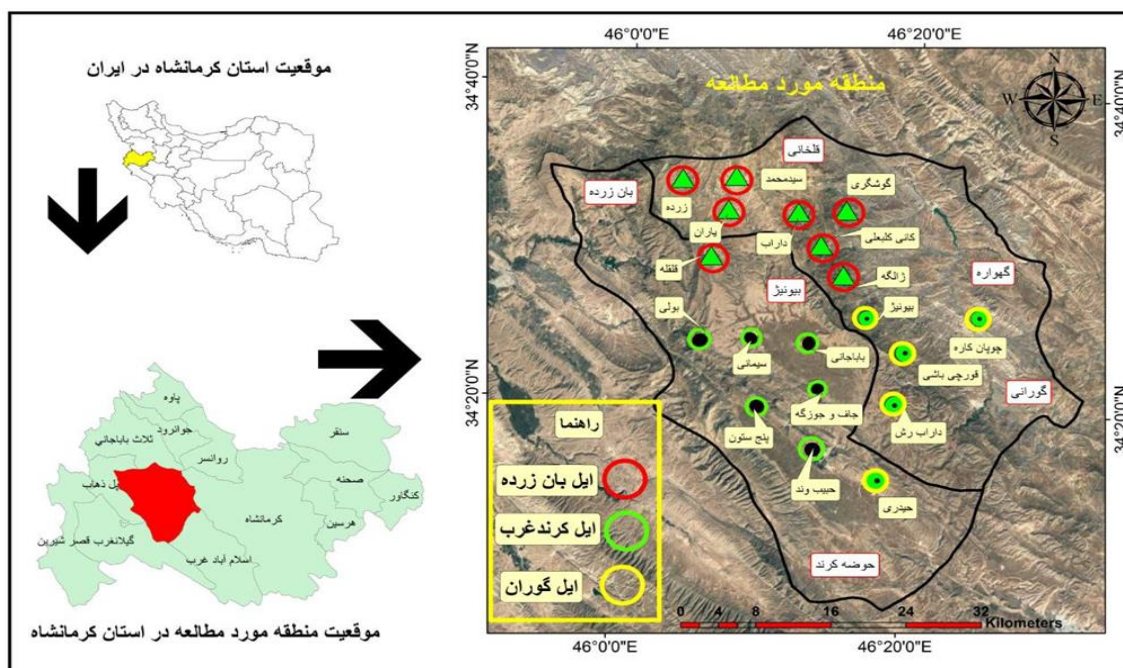
در زمینه اکوکمپ‌های عشایری تحقیقات مختلفی صورت گرفته است به عنوان مثال محمودی ویشمی (۱۴۰۰) در تحقیقی تحت عنوان امکان سنجی و مکان‌یابی روستاهای مستعد احداث اکو کمپ بین‌المللی؛ مطالعه موردی استان کرمانشاه با استفاده از روش تحلیل تصویر، اقتصاد سنجی، یادگیری ماشینی، تحلیل اطلاعات بر اساس نقشه جی آی اس بدست آمد که اکوکمپ باید کنار محیط‌های کوهپایه‌ای باشد، به فرودگاه برای مسافران بین‌المللی نیز نزدیک باشد، دسترسی به معابر، ارتفاع مناسب، دوری از مخاطرات. میرک‌زاده و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل راهبردی احداث اکوکمپ‌های گردشگری عشایری در استان کرمانشاه با استفاده از روش مصاحبه و روش

تحلیل Swot دریافتند که مناطق عشایری استان در محیط داخلی نقاط قوت بر نقاط ضعف و در محیط خارجی فرصت‌ها بر تهدیدها غالب است و الگوی ته‌اجمی برای احداث اکوکمپ‌های گردشگری عشایری در مناطق مستعد، نسبت به سایر الگوهای راهبردی از اولویت بالاتری برخوردار بود. لذا با توجه به نتایج تحقیق، مناطق عشایری استان کرمانشاه، توانایی تبدیل به جاذبه‌های گردشگری را دارا می‌باشد و با برنامه ریزی متناسب با راهبردهای ارائه شده، می‌تواند به عنوان قطب گردشگری عشایری در کشور معرفی گردد. (سوسانتی^۱ و همکاران، ۲۰۱۸). در تحقیقی تحت عنوان اشکال ارتباط مبتنی بر خرد محلی آموزشی محیط زیست در اکوکمپ با استفاده از روش کیفی توصیفی و مصاحبه با اکوپرسنل دریافتند که تدوین اکوکمپ‌ها سبب افزایش آگاهی زیست محیطی می‌گردد و از طریق آموزش الگو مرتبط مناسب و مساعد با محیط که با طبیعت ارتباط نزدیک داشته باشد می‌شود (اهرویونو و هردادیاساه، ۲۰۲۱) در مقاله‌ای تحت عنوان دیدگاه اخلاق زیست محیطی در پرورش محیط زیست آگاهی در جامعه اکوکمپ باندونگ با استفاده از روش کیفی-توصیفی نتایج تحقیق نشان داد که درونی‌سازی (فرهنگ سازی) اخلاق زیست محیطی به عنوان یک پایه اخلاقی ساخته شده است و اینکه انسان از رابطه متقابل بین محیط زیست و انسان آگاه است و می‌داند که اعمال و رفتار آن‌ها در محیط زیست در زندگیشان بازتاب خواهد داشت.

روش‌شناسی پژوهش

– محدوده مورد مطالعه

شهرستان دالاهو بین طول‌های شرقی ۴۵ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۴۶ درجه و ۳۵ دقیقه، و عرض‌های شمالی ۳۴ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۴۶ دقیقه واقع شده است. این شهرستان با مساحتی حدود ۱۹۳۰ کیلومتر مربع در غرب استان کرمانشاه قرار دارد و از شمال به شهرستان‌های روانسر و ثلاث باباجانی، از شمال غرب به شهرستان سرپل ذهاب، از جنوب به شهرستان گیلانغرب و از شرق به شهرستان‌های اسلام‌آباد غرب و کرمانشاه محدود می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱. موقعیت محدوده مورد مطالعه

منبع: تهیه شده توسط نگارندگان، ۱۴۰۳

روش تحقیق

رویکرد حاکم پژوهش، آمیخته (کیفی- کمی) و جزء تحقیقات توصیفی- تحلیلی است. به منظور ارائه برنامه راهبردی جهت شناسایی احداث اکوکمپ‌های گردشگری عشایری شهرستان دالاهو از تکنیک متاسوات استفاده شد. متاسوات برای نخستین بار توسط تیمی سه نفره از اساتید

1 .Susanti

2 . AHeruyono & Herdiasyah

علوم کامپیوتر کالج آمریکا در سال ۲۰۱۲ معرفی شد. در این تئوری فرض بر این است که سازمان‌ها، مناطق، روستاها، شهرها و ... موفق، به واسطه قابلیت‌ها و شایستگی‌های خود پدید آمده‌اند که این امر اهمیت منابع را که از اصول بنیادی این روش می‌باشد را دو چندان می‌کند. اساس این دیدگاه بر مبنای ایجاد و توسعه‌ی منابع با هدف تأثیرگذاری بر محیط پیرامونی خود می‌باشد، به عبارتی تأثیرگذاری و فعال بودن است تا منفعل بودن و تأثیرپذیری. از اصول مهم روش مبتنی بر منابع می‌توان به (تقلیدناپذیری، کمیایی و غیرقابل جایگزینی منابع داخلی) نام برد و یک منبع زمانی می‌تواند با ارزش باشد در شرایط رقابت نتیجه‌ی مطلوب به دست بدهد در واقع تمامی محاسبات در این نرم‌افزار بر اساس نمره میانگین داده‌ها صورت می‌پذیرد (بدری و همکاران، ۱۳۹۴). بنابر این برای دستیابی به عوامل مؤثر در ایجاد اکوکمپ عشایری با توجه به منابع کتابخانه‌ای و میدانی و نتایج حاصل از آن ابعاد و گویه‌های که در جدول (۱) آمده است برای ایجاد و گسترش اکوکمپ عشایری به کار گرفته شده است. علاوه بر این، از سه منبع اولیه (۱) بحث گروهی متمرکز با کارشناسان و صاحب‌نظران اداره امور عشایری استان کرمانشاه (۲) مصاحبه نیمه ساختار یافته با کارشناسان اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمانشاه و شهرستان دالاهو (۳) جلسه گروهی با عشایر کلیدی و مطلع ایل‌های شهرستان دالاهو (ایل گوران، ایل بان زرده، ایل کرند) استفاده شد. برای انتخاب نمونه مد نظر، از نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله برفی استفاده شد که با انجام مصاحبه با ۱۷ نفر اشباع داده حاصل گردید. اطلاعات به دست آمده با توجه به تکنیک متاسوات ساماندهی شد و سپس توسط محققان دانشگاهی و کارشناسان فنی شرکت‌کننده در جلسه تأیید شد.

جدول ۱. گویه‌های تحقیق در خصوص بررسی معیارهای مؤثر در ایجاد و گسترش اکوکمپ‌ها

ابعاد	گویه‌ها	مأخذ
زیست محیطی	چشم‌اندازهای بکر، وضعیت بهداشت، آب و هوا، منابع آب، سازگاری با محیط زیست	قنبری و همکاران (۱۳۹۳)؛ شهدادی و همکاران (۱۳۹۸)؛ محمودی و بیشمی (۱۴۰۰)؛ عنابستانی و همکاران (۱۳۹۷)
اقتصادی	اقتصاد، درآمد، تنوع شغلی، تسهیلات دولتی، سرمایه‌گذاری، صنایع دستی و محصولات دامی	قنبری و همکاران (۱۳۹۳)؛ شهدادی و همکاران (۱۳۹۸)
اجتماعی - فرهنگی	فرهنگ بومی و سنتی، پوشش و زبان، امنیت فردی و اجتماعی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی، آموزش و فرهنگسازی	قنبری و همکاران (۱۳۹۳)؛ شهدادی و همکاران (۱۳۹۸)؛ محمودی و بیشمی (۱۴۰۰)؛ عنابستانی و همکاران (۱۳۹۷)؛ انصاری و همکاران (۱۳۹۸)
نهادی	به کارگیری افراد آموزش دیده و آگاه و متخصص، تخصیص بودجه و اعتبارات، زمینه‌سازی برای سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی	قنبری و همکاران (۱۳۹۳)؛ شهدادی و همکاران (۱۳۹۸)؛ محمودی و بیشمی (۱۴۰۰)؛ عنابستانی و همکاران (۱۳۹۷)؛ انصاری و همکاران (۱۳۹۸)

یافته‌ها و بحث

اهداف تعیین شده با استفاده از روش تحلیل محتوای اسناد فرادستی، از جمله اهداف کلان ۱۰ ساله اکوکمپ‌های گردشگری عشایری شهرستان دالاهو در افق ۱۴۱۳، استخراج شده‌اند. به دلیل وجود آداب، رسوم و فرهنگ‌های گوناگون، تلاش شده است اهداف مشترک گردشگری عشایری در سطح کلی عشایر ایران مدنظر قرار گیرد. روش متاسوات نیازمند کسب اطلاعات از خبرگان و کارشناسان و سپس تحلیل آن‌هاست. از آنجا که وزن اهداف شناسایی شده یکسان نبود، از کارشناسان خواسته شد تا میزان اهمیت هر یک از اهداف را در سه سطح مشخص کنند. میانگین نظرات کارشناسان جهت اولویت‌دهی وارد نرم‌افزار متاسوات شد.

عوامل حیاتی موفقیت

در این مرحله، منابع، قابلیت‌ها، پتانسیل‌ها، ظرفیت‌ها و جاذبه‌های شهرستان دالاهو مورد بررسی قرار گرفتند تا با شناسایی و اولویت‌دهی به آن‌ها، هم به اهداف تعیین شده دست یابند و هم نسبت به رقبای خود برتری پیدا کنند. البته ممکن است برخی از این منابع در حال حاضر سودآور نباشند، اما در بلندمدت پتانسیل سودآوری قابل توجهی داشته باشند. به دلیل متفاوت بودن وزن اهداف، از کارشناسان خواسته شد تا به هر یک از این عوامل در بازه ۰ تا ۱۰۰ امتیاز دهند. سپس میانگین نظرات ۱۷ کارشناس محاسبه و در نرم‌افزار وارد شد (شکل ۲).

ابعاد رقابتی: در این مرحله باید به ابعاد رقابتی پرداخت که اقامتگاه‌ها و اکوکمپ‌های اطراف به دنبال دستیابی به آن‌ها می‌باشند. به همین جهت باید ابعاد رقابتی شناسایی و بررسی گردند. در این مرحله باتوجه به وجود رقبا و مراحل قبلی از کارشناسان خواسته شد تا به اکوکمپ گردشگری عشایری شهرستان دالاهو بر اساس طیف لیکرت (بسیار فراتر، فراتر، تقریباً برابر، پایین‌تر و بسیار پایین‌تر) نمره اختصاص دهند (شکل ۳).

Identification	Weighting
چشم اندازهای بکر	11 %
وضعیت بهداشت	10 %
آب و هوا	13 %
منابع آب	10 %
تنوع محصولات دامی و محصولات غذایی محلی	10 %
فرهنگ بومی و سنتی	10 %
یوشش و زبان	10 %
امنیت فردی و اجتماعی	10 %
به کار گیری افراد آموزش دیده، آگاه و متخصص	10 %
منابع دستی	6 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %
	0 %

شکل ۲. عوامل مؤثر در توسعه اکوکمپ‌های عشایری شهرستان دالاهو

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

IDENTIFICATION OF COMPETITIVE DIMENSIONS

Identify two dimensions that differentiate these resources and capabilities. Be combined. In our industry we primarily compete on _____ and _____

How do you measure size ... ?

ایجاد و گسترش اخوانتگاه‌های بوم گردی

IDENTIFICATION OF COMPETITORS

List the major competitors your organization will face:

گوران

بان زرده

کرد

BUSINESS SIZE RELATIVE TO COMPETITORS

How do we compare with our competitors on _____ ؟ ایجاد و گسترش اخوانتگاه‌های بوم گردی

Smaller

About the Same

Larger

About the Same

About the Same

شکل ۳. شناسایی ابعاد رقابتی و ایلات رقیب در شهرستان دالاهو

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

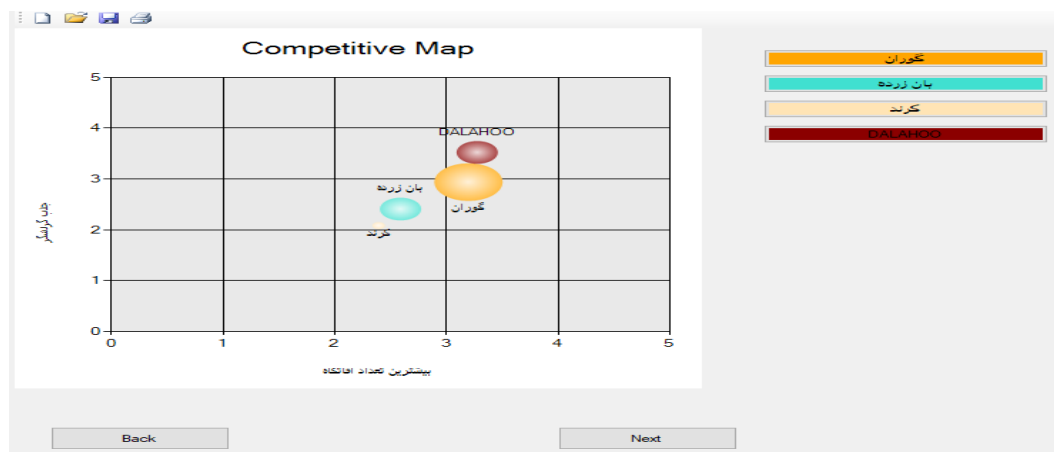
جایگاه ایلات شهرستان دالاهو: در این مرحله، اکوکمپ‌های گردشگری عشایری شهرستان دالاهو باید از نظر پتانسیل، توانایی، ظرفیت و سایر شاخص‌ها در یک طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (بسیار فراتر، فراتر، تقریباً برابر، پایین‌تر و بسیار پایین‌تر) توسط کارشناسان با سایر اقامتگاه‌ها مقایسه شوند (شکل ۴). هدف این مرحله، دستیابی به یک دیدگاه کلی درباره جایگاه اکوکمپ گردشگری عشایری دالاهو در مقایسه با سایر رقباست.

	گوران	بان زرده	کرد
چشم اندازهای بکر	About Equal	Superior	Superior
وضعیت بهداشت	Inferior	About Equal	Superior
آب و هوا	Superior	Superior	Superior
منابع آب	About Equal	About Equal	About Equal
تنوع محصولات دامی و محصولات غذایی محلی	Superior	Superior	Superior
فرهنگ بومی و سنتی	About Equal	Superior	Superior
یوشش و زبان	About Equal	About Equal	About Equal
امنیت فردی و اجتماعی	Inferior	About Equal	About Equal
به کار گیری افراد آموزش دیده، آگاه و متخصص	Inferior	About Equal	Superior
صنایع دستی	About Equal	Superior	Much Superior

شکل ۴. پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های اکوکمپ‌های ایلات مورد مطالعه

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

پس از مشخص شدن جایگاه اکوکمپ گردشگری عشایری شهرستان دالاهو در میان سایر اکوکمپ ها و اقامتگاه های رقیب، باید تعیین شود که هر یک از پتانسیل ها و قابلیت های شناسایی شده با کدام یک از ابعاد رقابتی بیشترین ارتباط را دارند (شکل ۵).
نقشه رقابتی (خروجی مرحله قبل): هر چه حباب رقبا به حباب مورد مطالعه نزدیک تر باشد، آن رقیب از اهمیت بیشتری برخوردار است.
محاسبه مزیت رقابتی: ایل گوران و محل استقرار آن نسبت به رقبا از شرایط بهتری برخوردار هستند. ایل بان زرده و کرد نیز به ترتیب در رتبه های بعدی قرار دارند (شکل ۶).

شکل ۵. نقشه رقابتی اکوکمپ های شهرستان دالاهو

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۳

COMPETITIVE ADVANTAGE								
	جذب گردشگر		بیشترین تعداد اقامتگاه		Sum		Rank	
	Absolute	Normalized	Absolute	Normalized	Absolute	Normalized	Absolute	Normalized
گوران	3.196079	1.172662	2.938775	1.186813	6.134854	2.359475	3	3
بان زرده	2.588235	0.9496402	2.408163	0.9725274	4.996398	1.922168	2	2
کرد	2.392157	0.8776978	2.081633	0.8406594	4.473789	1.718357	1	1
*								

شکل ۶. وزن مزیت رقابتی هر یک از ایلات شهرستان دالاهو

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۳

تجزیه و تحلیل عوامل داخلی: این مرحله به دنبال پاسخ به این سوال است که «چگونه می توان مزیت رقابتی پایدار ایجاد کرد؟» (شکل ۷). برای این منظور، منابع، قابلیت ها و پتانسیل ها بررسی شده و بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت (بسیار فراتر، فراتر، تقریباً برابر، پایین تر و بسیار پایین تر) و معیارهای کمیاب بودن، غیرقابل تکثیر بودن و بهره برداری از منابع، رتبه بندی می شوند. میانگین نظرات ۱۷ کارشناس وارد نرم افزار متاسوات شده است.

درجه اضطرار: رفع تهدیدات یا عوامل کلان بیرونی که مانع رسیدن به اهداف تحقیق هستند، از اهمیت بالایی برخوردار است. به همین دلیل، از خبرگان و کارشناسان خواسته شد تا با توجه به درجه اضطرار رفع هر یک از این عوامل، آنها را بر اساس طیف لیکرت پنج درجه ای (بسیار فوری، فوری، متوسط، دور، خیلی دور) رتبه بندی کنند. پس از شناسایی عوامل و وزن دهی، ارزیابی میزان شدت، احتمال افزایش و درجه ضرورت رفع هر عامل بر اساس میانگین نظرات کارشناسان وارد نرم افزار شد (شکل ۸).

INTERNAL FACTOR EVALUATION

Identification
Consider these resources and capabilities of our business and add new ones of relevance.

Weighting
How important are these in comparison with each other?

Rarity
Our competitors... do not have this

Imitability
Our competitors cannot easily develop this

Organization
We benefit from this factor through our approach to decision making

چشم اندازه‌های بکر	11 %	Agree	Neutral	Neutral
وضعیت بهداشت	10 %	Neutral	Neutral	Agree
آب و هوا	13 %	Agree	Neutral	Neutral
منابع آب	10 %	Agree	Neutral	Neutral
تنوع محصولات دامی و محصولات غذایی محلی	10 %	Neutral	Neutral	Agree
فرهنگ بومی و سنتی	10 %	Neutral	Neutral	Agree
یوش و زبان	10 %	Agree	Neutral	Neutral
امنیت فردی و اجتماعی	10 %	Strongly Agree	Neutral	Agree
به کار گیری افراد آموزش دیده، آگاه و متخصص	10 %	Strongly Agree	Neutral	Agree
صنایع دستی	6 %	Strongly Agree	Neutral	Agree

Back Next

شکل ۷. ارزیابی منابع، توانایی‌ها و قابلیت‌ها بر اساس دیدگاه مبنی بر منبع در نرم‌افزار متاسوات

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

FACTORS IN THE BUSINESS ENVIRONMENT

Identification
Which factors that our business cannot directly control are critical for achieving its purpose? Consider political, economic, socio-cultural, technological, ecological, legal, and competitive issues.

Weighting
How important are these in comparison with the average business challenge?

Impact
How strong would the impact of this factor be on the success of our organization?

Probability of Increase
The likelihood of this factor increasing over the planning period is ...

Degree of Urgency
Our organization needs to address this issue ...

فصلی بودن گردشگری اکوکمپ‌های عشایری	More Important	Strong	High	Soon
آزادی بکر با استفاده از ماشین آلات سنگین برای ایجاد جاده و توله گاز	More Important	Strong	High	Immediately
تخریب زمین کشاورزی و مرتعی	Average	Strong	Medium	Soon
افزایش قیمت کالا در بازار خرید عشایری	More Important	Strong	Very High	Soon
افزایش مراکز اغذیه فروشی و خرده فروشی در نزدیک اکوکمپ	More Important	Very Strong	High	Soon
عدم آشنایی گردشگر با فرهنگ و آیین اعتقادی مردم منطقه دالاهو	Much More Important	Very Strong	Very High	Soon
	Average	Medium	Medium	Soon

Add +

Back Next

شکل ۸. عوامل کلان محیطی تأثیرگذار بر اکوکمپ‌های عشایری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

تناسب عوامل داخلی با خارجی: هدف در این مرحله، تعیین چگونگی حمایت منابع و توانایی‌ها از فرصت‌ها و کاهش تهدیدات است. میانگین نظرات ۱۷ کارشناس وارد نرم‌افزار شده و در نهایت مطابقت منابع و قابلیت‌ها با اهداف سازمان توسط کارشناسان ارزیابی می‌شود (شکل ۹).

STRATEGIC FIT
This resource or capability supports opportunities or alleviates threats in the business environment ...

	فصلی بودن گردشگری اکوکمپ‌های عشایری	خریب چشم اندازه‌های بکر با استفاده از ماشین آلات سنگین	تخریب زمین کشاورزی و مرتعی	افزایش قیمت کالا در بازار خرید عشایری	افزایش مراکز اغذیه فروشی و خرده فروشی در نزدیک اکوکمپ	عدم آشنایی گردشگر با فرهنگ و آیین اعتقادی مردم منطقه دالاهو
چشم اندازه‌های بکر	Somewhat	Very Strongly	Strongly	Weakly	Somewhat	Weakly
وضعیت بهداشت	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Very Strongly	Strongly
آب و هوا	Very Strongly	Strongly	Somewhat	Weakly	Strongly	Somewhat
منابع آب	Somewhat	Strongly	Strongly	Somewhat	Strongly	Somewhat
تنوع محصولات دامی و محصولات غذایی محلی	Somewhat	Strongly	Strongly	Strongly	Very Strongly	Somewhat
فرهنگ بومی و سنتی	Weakly	Strongly	Somewhat	Strongly	Strongly	Very Strongly
یوش و زبان	Weakly	Somewhat	Somewhat	Weakly	Somewhat	Very Strongly
امنیت فردی و اجتماعی	Somewhat	Strongly	Somewhat	Strongly	Somewhat	Strongly
به کار گیری افراد آموزش دیده، آگاه و متخصص	Somewhat	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Very Strongly
صنایع دستی	Somewhat	Somewhat	Strongly	Strongly	Somewhat	Strongly

Back Next

شکل ۹. جدول تناسب عوامل داخلی با خارجی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

تناسب عوامل داخلی با اهداف: این مرحله آخرین مرحله است که در آن تناسب قابلیت‌ها و اهداف سازمانی توسط کارشناسان با استفاده از طیف لیکرت مشخص می‌شود. میانگین نظرات ۱۷ خبره به روش میانگین‌گیری حسابی محاسبه و وارد نرم‌افزار شده است (شکل ۱۰).

FIT WITH
This factor contributes to our objectives ...

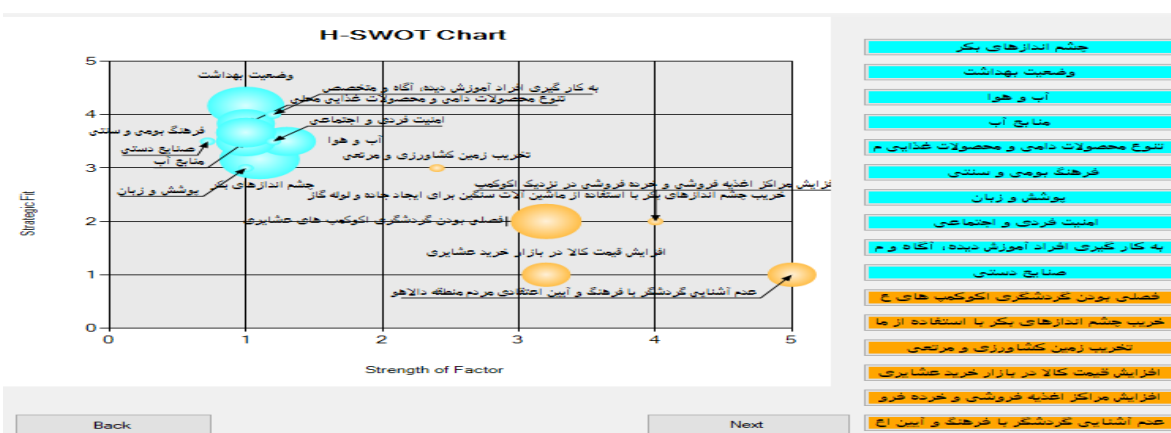
	تجهیز و سرمایه گذاری بر روی گردشگری عشایر	حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی	توسعه صنایع دستی و بومی	ایجاد واحدهای اقتصادی محل	حمایت از سرمایه گذاری های کوچک	کاهش نرخ بیکاری و اشتغال زایی
چشم اندازهای بکر	Strongly	Very Strongly	Somewhat	Somewhat	Strongly	Strongly
وضعیت بهداشت	Strongly	Very Strongly	Somewhat	Somewhat	Strongly	Somewhat
آب و هوا	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Somewhat	Strongly
منابع آب	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Somewhat
تنوع محصولات دامی و محصولات غذایی محلی	Strongly	Somewhat	Somewhat	Very Strongly	Strongly	Strongly
فرهنگ بومی و سنتی	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly	Strongly
یوش و زبان	Somewhat	Somewhat	Strongly	Somewhat	Strongly	Somewhat
امنیت فردی و اجتماعی	Strongly	Somewhat	Somewhat	Somewhat	Somewhat	Very Strongly
به کارگیری افراد آموزش دیده، آگاه و متخصص	Strongly	Strongly	Very Strongly	Very Strongly	Very Strongly	Very Strongly
صنایع دستی	Very Strongly	Somewhat	Very Strongly	Very Strongly	Very Strongly	Very Strongly

Back Next

شکل ۱۰. جدول تناسب عوامل داخلی با اهداف

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

نقشه راهبردی: خروجی نرم افزار بر اساس مقایسات و تصمیمات مراحل قبلی ارائه شده است. تحلیل بر اساس سه معیار انجام شده است: نزدیکی منابع و توانایی‌ها به عوامل کلان محیطی، موقعیت افقی و عمودی هر عامل، و اندازه حباب‌ها. عواملی که به سمت راست متمایل هستند، ارزشمندتر، کمیاب‌تر، غیرقابل تکثیر و بهره‌برداری از منابع هستند و از تناسب راهبردی برخوردارند. عواملی که به سمت بالا متمایل اند، دارای درجه بالایی از تناسب راهبردی هستند. اندازه حباب‌های منابع نشان‌دهنده تناسب با اهداف و اندازه حباب‌های عوامل کلان محیطی بیانگر میزان اضطراب رفع هر یک از عوامل می‌باشد. حباب فیروزه‌ای: منابع و قابلیت‌ها، حباب نارنجی: عوامل کلان محیطی قرارگیری در سمت بالا و راست نشان‌دهنده بالاترین میزان نمره است (شکل ۱۰).

شکل ۱۱. نقشه راهبردی اکوکمپ های عشایری شهرستان دالاهو

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

قضاوت عوامل کلان با منابع، توانایی‌ها و قابلیت‌ها: در نهایت باید تعیین شود که ترکیب عوامل کلان محیطی و منابع با یکدیگر در تدوین استراتژی‌ها راهگشا هستند یا خیر و در چه اولویتی باید قرار بگیرند. ارزش محور X، ارزش محور Y و اندازه حباب‌های هر یک از منابع، توانایی‌ها و قابلیت‌های شهرستان دالاهو جهت توسعه اکوکمپ‌های عشایری بر اساس خروجی نقشه راهبردی نرم‌افزار متاسوات در جداول ۲ و ۳ نشان داده شده است.

جدول ۲. ترکیب عوامل و منابع با یکدیگر در تدوین استراتژی

منابع، توانایی‌ها و قابلیت‌ها	ارزش X	ارزش Y	اندازه حباب
چشم اندازه‌های بکر	۱/۱	۳/۱۶	۵/۷۵
وضعیت بهداشت	۱	۱۴/۱۶	۵/۵
آب و هوا	۱/۲	۳/۵	۳/۸
منابع آب	۱	۳/۵	۴
تنوع محصولات دامی و محصولات غذایی محلی	۱	۳/۸	۳/۸
فرهنگ بومی و سنتی	۱	۳/۶	۴
پوشش و زبان	۱	۳	۰
امنیت فردی و اجتماعی	۱/۲	۳/۵	۰
بکارگیری افراد آموزش دیده، آگاه و متخصص	۱/۲	۴	۰
صنایع دستی	۰/۷	۳/۵	۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

جدول ۳. ارزش X، ارزش Y، اندازه حباب‌های هر یک از عوامل کلان محیطی شهرستان دالاهو مؤثر بر توسعه اکوکمپ‌های عشایری.

عوامل کلان محیطی	ارزش X	ارزش Y	اندازه حباب
فصلی بودن اکوکمپ‌های عشایری	۳/۲	۲	۳
تخریب چشم اندازه‌های بکر با استفاده از ماشین آلات سنگین برای ایجاد جاده و لوله گاز	۳/۲	۲	۵
تخریب زمین‌های کشاورزی و مرتعی	۲/۴	۳	۰
افزایش قیمت کالا در بازار خرید عشایری	۳/۲	۱	۳
افزایش مراکز اغذیه‌فروشی و خرده‌فروشی در نزدیک اکوکمپ	۴	۲	۰
عدم آشنایی گردشگر با فرهنگ و آیین اعتقادی مردم منطقه دالاهو	۵	۱	۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

به‌طور کلی می‌توان گفت توسعه اکوکمپ‌های عشایری، بر اساس راهبردهای استخراج‌شده از مدل و تکنیک متاسوات، می‌تواند زمینه‌ساز توسعه اقتصادی، اجتماعی، انسانی و فرهنگی در جوامع عشایری مورد مطالعه باشد. از سوی دیگر، میان ابعاد مختلف توسعه، رابطه‌ای متقابل و تقویت‌کننده وجود دارد. به عنوان نمونه، فرهنگ‌سازی و بازشناسی ارزش‌های فرهنگ عشایری و تلاش برای احیای آن، موجب تقویت سرمایه فرهنگی می‌شود. این سرمایه فرهنگی، در جایگاه یک جاذبه گردشگری، می‌تواند به رشد سرمایه اقتصادی کمک کند؛ به گونه‌ای که افزایش درآمد و اشتغال ناشی از بهره‌برداری از این سرمایه، انگیزه حفظ و احیای آن را در میان جامعه عشایری افزایش می‌دهد.

افزون بر این، تقویت سرمایه اقتصادی از رهگذر توسعه گردشگری، منجر به بهبود سرمایه فیزیکی و نهادی می‌شود. در نتیجه، مجموعه این تحولات می‌تواند به کاهش روند مهاجرت عشایر به نواحی شهری و روستایی بینجامد. به گفته باکلی و همکاران (۲۰۲۰)، مهاجرت نتیجه فرآیندهای بازخوردی منفی است، در حالی که توسعه گردشگری با ایجاد یک زنجیره بازخوردهای مثبت، می‌تواند به احیای اقتصاد محلی کمک کند. گردشگری، با ایجاد فرصت‌های شغلی و تنوع‌بخشی به منابع درآمدی، وابستگی شدید جوامع عشایری به دامپروری را کاهش می‌دهد. گرچه دامداری همچنان رکن اصلی معیشت این جوامع به‌شمار می‌رود، اما اتکای صرف به آن می‌تواند در برابر بحران‌هایی نظیر خشکسالی، آنان را آسیب‌پذیرتر سازد.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد و گسترش اکوکمپ‌های عشایری در ایلات گوران، بان‌زرده و کزند، با بهره‌گیری از تکنیک متاسوات انجام پذیرفت. بر اساس نتایج حاصل‌شده، اولویت‌های راهبردی مشخص شدند. در راستای این اولویت‌ها، پیشنهادهایی برای اقدامات اجرایی ارائه شده که ضروری است مورد توجه سازمان‌های متولی و سیاست‌گذاران قرار گیرد.

یکی از نکات حائز اهمیت آن است که توسعه اکوکمپ‌های عشایری می‌تواند به‌عنوان یک معیشت مکمل عمل کرده و در صورت بروز تغییرات پیش‌بینی‌نشده که معیشت سنتی عشایر را تهدید می‌کند، بخشی از خسارات را جبران کرده و امکان بازسازی و بهبود شرایط معیشتی

را فراهم سازد. به عبارتی، توسعه این نوع گردشگری موجب ارتقای سطح سازگاری و تاب‌آوری جوامع عشایری می‌شود. این قابلیت، در ادبیات علمی، «افزایش عملکردی» نامیده می‌شود؛ به این معنا که درون یک سیستم، اجزای مشابه یا دارای عملکرد هم‌پوشان می‌توانند در شرایط بحرانی، مانع از فروپاشی کامل سیستم شوند و تداوم عملکرد آن را تضمین کنند.

با این حال، نتایج تحقیق حاکی از آن است که آگاهی عشایر نسبت به اکوکمپ و مزایای آن بسیار اندک است؛ به گونه‌ای که این شیوه معیشتی هنوز در ساختار درآمدی خانوارهای عشایری جایگاه قابل توجهی ندارد. این مسئله گویای آن است که ظرفیت‌های نهفته گردشگری هنوز به خوبی درک و بهره‌برداری نشده‌اند. از این رو، لازم است سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران حوزه توسعه روستایی و عشایری، در راستای ارتقای سطح آگاهی عمومی جوامع عشایری، اقدامات هدفمند و مداخله‌گرانه‌ای را در دستور کار قرار دهند.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سه‌م نویسندگان در پژوهش

نویسنده اول: نگارش مقدمه و مرور ادبیات و سوابق پژوهش و مرور نهایی مقاله
نویسنده دوم: تجزیه و تحلیل داده‌ها، تدوین یافته‌ها و نتیجه‌گیری

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان، از همه عشایر مورد مطالعه شهرستان دالاهو به دلیل همکاری در جمع‌آوری داده‌های میدانی برای نگارش این مقاله، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- اکبری‌پور، رونیزی، سعیدرضا (۱۳۹۵). سنجش پایداری گردشگری در روستاهای هدف گردشگری (مورد مطالعه: شهرستان سپیدان). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۷(۱)، ۱۹۳-۱۶۷. <https://doi.org/10.22059/jrur.2016.58390>
- انصاری، وحید؛ حیدری، قدرت‌الله؛ مجاوریان، سید مجتبی؛ رستگار، شفق (۱۳۹۸). اثر توسعه گردشگری عشایری بر شاخص‌های معیشت پایدار مرتعداران (مطالعه موردی: مناطق عشایری لار، البرز مرکزی). *نشریه علمی پژوهشی مرتع*، ۱۳(۲)، ۲۹۴-۳۰۵. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20080891.1398.13.2.7.0>
- بدری، سیدعلی؛ رضوانی، محمدرضا؛ ترابی، ذبیح‌الله و ملکان، احمد (۱۳۹۴). متا سوات، ابزاری استراتژیک برای برنامه‌ریزی گردشگری پایدار (مورد مطالعه: روستای میغان). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۴(۱۳)، ۵۰-۳۹. https://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1093.html?lang=fa
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ ایمانی طیبی، لیلا و فرهادی یونکی، مجید (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری تجربه‌محور در مناطق عشایری (مورد مطالعه: عشایر قشقایی). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۱(۴)، ۷۲۷-۷۱۲. <https://doi.org/10.22059/jrur.2019.284926.1376>
- شه‌دادی، علی؛ قنبری، یوسف؛ سلمانی‌زاده، الهام و آذره، علی (۱۳۹۸). پتانسیل سنجی و مکان‌یابی مناطق مستعد احداث اکوکمپ‌های عشایری (مطالعه موردی: بخشی از شهرستان سمیرم). *فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*، ۹(۳۵)، ۳۰۶-۲۹۳.
- ضیائی، محمود؛ فقیهی، ابوالحسن؛ طهماسبی، اصغر و نعمتی، ولی (۱۴۰۰). طراحی الگوی مدیریت توسعه گردشگری عشایری با استفاده از رویکرد مدل‌سازی ساختاری-تفسیری. *پژوهش‌های مدیریت عمومی*، ۱۴(۵۳)، ۲۷-۵. <https://doi.org/10.22111/jmr.2021.39197.5539>
- عباسی، رسول و نظری‌زاده دهکردی، نرگس (۱۴۰۱). واکاوی موانع و تنگنای توسعه بوم‌گردی عشایری (مورد مطالعه: عشایر استان چهارمحال و بختیاری). *روستا و توسعه*، ۲۵(۱)، ۹۸-۷۷. <https://doi.org/10.30490/rvt.2021.351473.1260>
- عنابستانی، علی‌اکبر؛ گیاهی، حسن و جوانشیری، مهدی (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی (نمونه: روستای رادکان شهرستان چناران). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۲۸(۲)، ۲۴-۱. <https://doi.org/10.22108/sppl.2018.108017.1132>
- غضنفرپور، حسین؛ کمانداری، محسن و مصطفی‌پور، نصرت (۱۳۹۳). *جغرافیای گردشگری با تأکید بر گردشگری شهری*. (چاپ اول)، نشر نور علم، تهران.

۱۰. قنبری، سیروس؛ رضائی، سمیه و منصوری دانشور، محمدرضا (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری عشایری با استفاده از تکنیک SWOT (مطالعه موردی ایل بختیاری). فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری، ۳(۱۰)، ۱۱۹-۱۰۵. <https://sanad.iau.ir/Journal/gjts/Article/999653>
۱۱. محمودی، مصطفی و بیشمی، بهار (۱۴۰۰). امکان‌سنجی و مکان‌یابی روستاهای مستعد احداث اکوکمپ بین‌المللی (مطالعه موردی: استان کرمانشاه). مسکن و محیط روستا، ۴۰(۱۷۵)، ۳۵-۴۶. <https://doi.org/10.22034/40.175.35>
۱۲. معز کریمی، عاطفه (۱۳۹۳). نقش اکوکمپ‌های اقامتی سازگار با محیط زیست (اکوکمپ) در توسعه اقتصادی جامعه‌شناسی محلی: مطالعه موردی اکوکمپ کویری متین‌آباد، (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه علم و فرهنگ، تهران.
۱۳. میرک‌زاده، علی‌اصغر؛ کریمان، فرانک؛ غلامی، مصیب؛ شهبازی، سمیه؛ خسروی، احسان و صفائی، خلیل (۱۴۰۲). تحلیل راهبردی احداث اکوکمپ‌های گردشگری عشایری در استان کرمانشاه. فصلنامه پیشرفت و توسعه استان کرمانشاه، ۲(۳)، ۹۸-۱۲۰. <https://doi.org/10.22034/mpo.2023.401597.1078>
۱۴. میرواحدی، سیدسعید و اسفندیاری بیات، الهام (۱۳۹۵). بررسی پتانسیل کارآفرینی گردشگری فرهنگی در جامعه عشایر قشقایی ایران. گردشگری و توسعه، ۵(۳)، ۶۲-۷۸. <https://doi.org/10.22034/jtd.2020.110376>
۱۵. نعمتی، ولی؛ ضیایی، محمود؛ فقیهی، ابوالحسن و طهماسبی، اصغر (۱۴۰۰). تحلیل کیفی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری عشایری (مطالعه موردی عشایر شاهسون). برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۱۰(۳۹)، ۷-۲۹. <https://doi.org/10.22080/jtpd.2022.21910.3578>
16. Heruyono, A., & Herdiansyah, H. (2021). Environmental ethics perspective in fostering environmental awareness in the Bandung eco-camp community. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 802(1), 012050. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/802/1/012050>
17. Pakrah, M., Poorhashemi, A., & Parvin, M. R. (2020). Investigation and determination of the best strategy for sustainable development of nomadic areas of Iran based on the rights of local societies. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3588392>
18. Palmer, N. J., & Chuamuangphan, N. (2018). Governance and local participation in ecotourism: Community-level ecotourism stakeholders in Chiang Rai province, Thailand. *Journal of Ecotourism*, 17(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/14724049.2018.1502248>
19. Surjanti, J., & Soejoto, A. (2020). Mangrove forest ecotourism: Participatory ecological learning and sustainability of students' behavior through self-efficacy and self-concept. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100009. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2019.100009>
20. Susanti, S., Sukaesih, K., & Koswara, I. (2018). Forms of communication in local wisdom-based environmental education at Eco Camp. *Education and Humanities Research*, 260. <https://www.atlantispress.com/proceedings/icomacs-18/25900608>
21. Verma, S., & Murdia, M. (2017). Highlighting tribal tourism potentials of Southern Rajasthan. *International Journal of Management & Social Sciences*, 6(3), 384. <https://doi.org/10.21013/jmss.v6.n3.p5>
22. Wong, I. A., Ma, J., & Xiling, X. (2020). Touristic experience at a nomadic sporting event: Craving cultural connection, sacredness, authenticity, and nostalgia. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 44, 70-78. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.05.003>